

AKATALPA

Kasım 2022 - Sayı 275

Aylık Şiir ve Eleştiri Dergisi

ISSN 1305 - 7685

Sevil AVŞAR

25

SON LÂLE

*Ahmet Hâşim ve
Suphi Ziya Özbekkan'ın hatırasına hürmetle*

Hasretle goncaya yalvarırdı her gece
Bekle dedi neyzen az daha bekle
Vuslat zamanı gelmedi daha
Nağmeler coşup taşıyor
Yorulmak nedir bilmiyordu şelâle

Kibirli gül anlar mıydı acaba kederini
Köşe kapmaca oynadığı kelimeleri
Mehtap dinledi bülbülün korkusunu
Solmuştu lâlezarı hatırlayan son lâle

“Bir gamlı hazanın son seherinde”
Can verdi bülbül gül için mısralara
Tutunacak dal aramıştı çünkü
Mahrem olmalıydı çünkü aşk
Ekranlardan, kameralardan uzakta

1 Ekim 2022

Tahir Musa CEYLAN

ELEKTRİK ÇİÇEKLERİ

Sabah bismillah ama henüz gece siyah
Rüyanın ortasında, karnımda titreyen
Deniz, dalgalanan ağrılar altında vurdum
Sahile cansız, kulacı sessiz ölü seyyah

Açtım ama kaşığı tutuşumu değiştirmedim
Ellerimi dürüşümü, boynumu büküşümü de
Gövdemde karayelin dalak kesen uğultusu
Kör nefesler de yetmedi henüz ölümüne

İkindiyi geçiremedi nefesim oracıkta...
Gördüm ki insan demirden sağılan haindi
Kan rayları gömene kadar bakıp bakıp geçtiler, ben öldüm
Ölümden kalkıp nagantla demirlere saldırasım geldi

Ölümüm suçlu, en müstamel kötüyüm, haydut, alçak
Müstehak, insan mühimsiz, her biri sanki şehir köpekleri
Madenci cevherin katmanlarını, falcı insanın tabakalarını
bilir
Yüreğim akanyıldız ve tenim tilki gibi elektrik çiçekleri

Mustafa SEYFİ

FLOŞ ROYAL

balkondaki saksılara karanfil ekerek başladım
dünya ile arama kesin sınırlar çizmeye
simsiyah bir isyan tohumlanıyordu, duydum
çizgiler çektim vurulduğum yerden sonsuzluğa
çizgiler çektim bileklerime anti reformist
çizgiler, intiharın öz kardeşi
akşam altı trafiği gibi aktı kanım, hayal kırıklığına uğradım
eskidim solgun avizeler altında
varlığım, yenilgiye mahkûm bir kumar: rest
yalnızlıkları çoğullamaya çabaladım ömür boyu
kalbim, içimdeki iblisin titreyen ellerinden bin beter bir ölü

pencereme ötüşünü resmederek kışın donan serçelerin
devam ettim dünya ile aramdaki kesin sınırları genişletmeye
kalbimi ikna edemedim özel mülkiyetine yalnızlığın
varlığım, yanılığa mahkûm bir kumar: rölans
göğsüne nişan aldım içimdeki iblisin, tabancam tutukluk
yaptı
sığındım odalara sizin mevsiminizden yelinizden kaçıp
dört kapıya erdim, adımı saldılar göğe
yaktığım ateşlere yetmedi söndüğüm

sular içtim serindi, nehirler geçtim derin
yedi taş ödünç aldım dağın kucağından
iki yalnızlığı topladım üst üste: gene bir yalnızlık
bir ışık vardı karardı, bir yoldu tutuldu
solgun avizeler altında sigara kokuları sinmişti üzerime
varlığım, yokluğuma mahkûm bir kumar: iflas
kıramadım bacağını, topallayarak uzaklaştı içimdeki iblis
bir isyandı simsiyah çiçeklendi, soldu
silindi bileklerimdeki çizgiler, silindi dünya ile aramdaki
kesin sınır

Ekrem Acar, Döndü Açıköz, Ali Ulaş Akalın, M. Mazhar Alphan, Bahar Aşık, Sevil Avşar, Cansu Aydın, Ali Asker Barut, Mitat Anıl Bütüner, Tahir Musa Ceylan, Ramis Dara, Muzaffer Develi, Öztekin Düzgün, Barış Erdoğan, Osman Serhat Erkekli, Seval Esaslı, Nihan Işiker, Erhan İksamuk, Barbaros İrdelmen, Erkan Kara, Zabit Karaköse, Mahir Karayazı, Onur Koca, Serkan Özer, Hüseyin Peker, Mehmet Rüzgar, Mustafa Seyfi, Halil Şahan, Kazım Şahin, Umut Temür, Mehmet Akif Tutumlu, Yeprem Türk, Necip Yıldız, Reha Yünlüel.

NEFİ'DEN ŞAHANE BİR BAHAR ŞİİRİ

Ramis DARA

1

*Eski nesîm-i nev-bahâr açıldı güller subh-dem
Açsın bizim de gönlümüz sâki medet sun câm-ı Cem*

2

*Erdi yine ürd-i behişt oldu havâ anber-sirişt
Âlem behişt-ender-behişt her kûşe bir bâğ-ı İrem*

3

*Gül devri ayş eyyâmudur zevk u safâ hengâmudur
Âşıkların bayramıdır bu mevsim-i ferhunde-dem*

4

*Dönsün yine peymâneler olsun teht humhâneler
Raks eylesin mestâneler mutribler ettikçe nagam*

5

*Bu demde kim şâm u seher meyhâne bâğa reşk eder
Mest olsa dilber sevse ger mazûrdur şeyhü'l harem*

6

*Yâ neylesin biçâreler âlüfteler âvâreler
Sâgar sunar mehpâreler nûş etmemek olur sitem*

7

*Yâr ola câm-ı Cem ola böyle dem-i hurrem ola
Ârif odur bu dem ola ayş u tarabla mugtenem*

8

*Zevki o rint eyler tamam kim tuta mest ü şâd-kâm
Bir elde câm-ı lâle-fâm bir elde zülf-i ham-be-ham*

9

*Lutf eyle sâki nâzi ko mey sun ki kalmaz böyle bu
Dolsun sürâhi vü sebû boş durmasın peymâne hem*

10

*Her nev-reside şâh-ı gül aldı eline câm-ı mül
Lutf et açıl sen dahi gül ey serv-i kadd ü gonca-fem*

11

*Bu dürd ü bu sâfi deme dönsün piyâle gam yeme
Kânûn-ı devr-i dâime uy sen de mey sun dem-be-dem*

12

*Meydir mihekk-i âşikân âşûb-ı dil ârâm-ı cân
Sermâye-i pîr-i mugân pîrâye-i bezm-i sanem*

13

*Mey âkili irşâd eder âşıkları dilşâd eder
Seyle verir berbâd eder dillerde komaz gerd-i gam*

14

*Mey âteş-i seyyâledir minâ kadehle lâledir
Yâ gonce-i pür-jâledir açmış nesim-i subh-dem*

....

NEFİ

ŞİİRİN AÇIKLAMASI

1

*Esti ilkbahar yeli, açıldı güller sabah vakti
Açsın bizim de gönlümüz saki, medet (yetiş), sun Cem'in
kadehini*

2

*Erdi yine nisan ayı, amber kokuları doldurdu havayı
Âlem cennet içinde cennet oldu, her köşe bir İrem bağı*

3

*Gül devri, yiyip içip gülme günleridir, zevk ve safâ zamanıdır
Bu kutlu çağ mevsimi âşıkların bayramıdır*

4

*Dönsün yine kadehler, boşalsın şarap mahzenleri
Çalgıcılar nağme çaldıkça, raks eylesin sarhoşlar*

5

*Öyle mevsim ki akşam sabah meyhane bahçeyi kısıkanır
Harem'in şeyhi sarhoş olsa, dilber sevse, mazur sayılır*

6

Ya çaresizler, mecnunlar, avareler neylesin

Ay parçaları kadeh sunarsa içmemek zulüm olur

7

*Yâri var, Cem'in kadehi var, böyle mutlu bir an varsa
Ârif odur ki içip eğlenmeyi ganimet bilir*

8

Zevki o rint tamamlar ki mest ve mesut tutar

Bir eliyle lale rengi kadehi, bir eliyle büklüm büklüm zülfü

9

*Saki, lütfet, nazı bırak, şarap sun, kalmaz böyle bu
Dolsun sürâhi ve testi, kadeh de boş durmasın*

10

*Her yeni çıkan gül dalı aldı eline şarap kadehini
Lütfet, açıl sen de gül, ey servi boylu, gonca ağızlı*

11

*Bu bulanık, bu saf deme; şarap kadehi dönüp dolaşsın, gam
yeme*

Sen de devridaim kanununa uy, durmadan şarap sun

12

*Şaraptır, âşıkların mihenk taşı, kalbi coşturan, ruhu rahatlatan
Meyhaneciler pirinin sermayesi, güzeller meclisinin ziyneti*

13

*Şarap akıllıya yol gösterir âşıkları mutlu eder
Sele verir götürür, gönüllerin gam tozunu siler*

14

Şarap akan bir ateştir, mineli kadehte laledir

Ya da sabah yeliyle açmış kırağı kaplı (çiy dolu bir) goncadır

...

"Eski nesîm-i nevbahâr" (Esti ilkbahar yeli) diye başlayan Nefî'nin bu nefis şiiri, beni ta 1970'li yıllar'a, 20'li yaşlarıma götürüyor.

O yıllarda sevdiklerimden, hâlâ hatırladığım üç beş Divan şiirinden biri bu. Yaklaşık yarım yüzyıl sonra hakkında yazı yazmak benim için inanılmaz bir heyecan, bir güzellik.

Mevsim ve atmosfer açısından günümüz insanının ve özellikle coğrafyamızdaki insanın ihtiyacı olan havayı, özlemi, özgürlüğü yansıttığı için de, bu "bahariye"yi (baharlığı), bahar kasidesini değerli buluyorum.

Divan şiirimizin en önde gelen "kaside" ve yergi şairi Nefî (1572-1635) Erzurum-Pasinler'de kültür düzeyi iyi bir ailede doğar. Öğrenimine Erzurum'da devam eder. Arapça ve özellikle Farsçayı iyi öğrenir, Farsçanın en büyük şairlerinden Sadi (1210-1292) ve Hafız'ı okuyarak şiir kültürünü geliştirir. Çocukluk ergenlik dönemi - şairlik öncesi adı Ömer'dir. Mahlasını, "zararlı" anlamındaki "Darri" (Zarri) olarak seçmişken, o sırada Erzurum'da defterdarlık yapan Gelibolulu Mustafa Âlî'nin (1541-1600) önerisiyle "yararlı" anlamındaki "Nefî"ye çevirir.

Ömrünün 30 dolayındaki son yıllarını, -üçü şiir de yazan- dört padişah döneminde, İstanbul'da saray çevresinde geçirir.

Bunlardan dördüncüsü, IV. Murat (1612-1640) dönemi, pek civcivli ve sıcak geçer. IV. Murat da şiir yazar. Türkiye'nin laik yurttaşları onu, kendisi içki içtiği halde içki içenleri ölüme mahkûm eden padişah olarak tanır.

Nefî onun döneminde yazdığı hicviyelerden dolayı birkaç kez azle ya da sürgüne uğrar, affedilip geri döner.

Bu sürgünlerden biri dünya tarihinde eşî benzeri görülmeyecek türdendir:

Padişah IV. Murat, 24 Haziran 1630'da yağmurlu, gök gürlemeli bir havada, babası I. Ahmet'in (1590-1617) Beşiktaş'taki köşkünde, çok sevdiği şair Nefî'nin, yine çok ilgisini çeken *Sihâm-ı Kazâ* (Kaza Okları) adlı yergi kitabını okurken, yanı başına bir şimşek düşer. Ve padişah -bu toprağın çoğu insanların ruh durumu içinde- bunu uğursuzluk sayar, elindeki kitabı yırtar, Nefî'yi görevinden uzaklaştırır ya da Edirne'ye sürer.

Tekrarlanan af ve uzaklaştırmalar sonrasında, şairimizin ölümü, yazdığı yergiler dolayısıyla, o zamana kadar kendisi hakkında tam 12 kaside yazdığı IV. Murat'ın (Murat'ın babası I. Ahmet'e de 8 kaside yazmıştır bu arada) buyruğuyla gelir: Nefi'cik, kementle boğdurulup çuvala konur, taş bağlanıp, Boğaz'ın sularına bırakılır. (Taş bağlanmazsa ceset şişip suyun yüzüne çıkabilir!)

Yukarıda baharın ve bahar coşkusunun, eğlencelerinin, şarap ve meyhanecilik kültürümüzün dile getirildiği 14 giriş ikilini aldığım ünlü kaside de, IV. Murat için yazılmıştır ne yazık ki.

39 beyitten oluşma bu kasidenin kalan kısmında Sultan IV. Murat övülür ("methiye"), şair kendini över ("fahiye"), en sondaki 4 beyitte de "dua" vardır.

Alıntıladığım beyitlerle ilgili birkaç şey söylemek istiyorum şimdiki burada.

1) Dördüncü beyitteki "olsun tehî humhâneler" ifadesi – içlerinde Abdülkadir Karahan, Haluk İpekten gibi ünlü profesörlerin de bulunduğu– Türkologların çoğunca "meyhaneler boşalsın" diye Türkçeleştirilmiş.

Bence bu ifade hatalı.

Meyhanelerin değil, şarap fiçilerinin bulunduğu mahzenlerin, dolayısıyla fiçilerin, küplerin boşalması dile getiriliyor şiirde.

"Hum" Farsçada "küp, büyük küp" demekse, "humhane" de sözcük anlamı itibarıyla "küp hanesi, küpevi" demek; şarap küplerinin, fiçilerinin bulunduğu yer, mahzen, şarap mahzeni. Boşalması istenen yer burası; dolaylı olarak, küpler, fiçiler. Ama kesinlikle meyhaneye değil!

Zaten şiirin devamında (5. beyit), vezinle uyumlu "meyhane" sözcüğü geçiyor. Nefi "meyhaneler boşalsın" demek isteseydi, rahatlıkla "olsun tehî meyhaneler" şeklinde söylerdi.

Evet, humhane meyhanecilik anlamında da kullanılıyor mecazen, ayrıca beşinci beyitte bahar vakti meyhanelerin bağı bahçeyi kısındığı ifadesi de var, hatalı çeviri-yorum bunlar yol açıyor olmalı; ama insanların bahar vakti işrete (içkiye-içmeye), yiyip içip eğlenmeye çağrıldığı zamanda meyhaneler niye boşalsın? Açık havada olduğu gibi meyhanede de eğlenenler, keyfedenler olacak, olmaya devam edecekler.

2) 14. beyitteki "jale", çiy midir, kırağı mı? Sözlüklerde "jale" için "çiy, kırağı" ya da "kırağı, çiy" yazıyor.

Oysa çiy ve kırağı birbirinden farklı birer doğal oluşum. İkisi de havadaki su buharının bitkiler ve toprak üzerinde yoğunlaşmasıyla ortaya çıkıyor, gökten yağmıyor. İkisi arasındaki en büyük fark, çiy su damlacığıyken; kırağı buz kristalidir (kara benzer). Çiy genelde ilkbahar ve serin yaz sabahlarında görülürken, kırağı sıfır derecenin altındaki daha soğuk havalarda ortaya çıkıyor.

Bu arada çiy için cuk oturan asıl, "şebnem" (gece nemi) sözcüğü var Divan edebiyatımızda. Ama 'çiyçilere' bu yetmiyor. Gördükleri her jaleyi de tereddütsüz çiy diye anlıyorlar.

Nefi'nin şiirini açıklamaya çalışanlar da jale için hep çiy demiş. Bence bu "kırağı" olarak da düşünülebilir. Divan şairleri, burada Nefi, şarabın (şampanyanın) köpüğünü çiy damlası olarak görmüş olabileceği gibi kırağı olarak da görmüş olabilir. Hem yüreği yanıkları buz kristali daha güzel serinletir!

"Çiy" gibi ince sesli ve ahenkli bir ses dururken "kırağı" gibi kalın sesli ve içinde "ağı" geçen (kır-ağı) bir sözcükten kaçınıyor bence. Bu arada sözlük yazarları gibi, şiiri açıklayanlar da "çiy-kırağı" arasındaki muazzam farkı bilmiyordu!

Yukarıda adlarını andığım iki profesörün kitabında çiy sözcüğü hatalı yazılmış, "pişmemiş" anlamındaki "çiğ" olarak.

Bütün bunlardan sonra ben, "Mey âteş-i seyyâledir minâ kadehle lâledir / Yâ gonce-i pür-jâledir açmış nesim-i subh-dem" beytinin ("Şarap akan bir ateştir, mineli kadehte laledir / Ya da sabah yeliyle açmış "kırağı kaplı" goncadır) diye de

yorumlanabileceğini öne sürüyorum. "Çiy dolu" yerine "kırağı kaplı".

Elbette şiir tek, yorum çok!

3) Cem ve câm-ı Cem konusu da önemli (1. ve 7. beyitlerde). Cem, sonradan gelişen adıyla Cemşit, İran mitolojisinde şarabı bulan, Nevruz bayramını başlatan kişi. Onun kendi kadar efsanevi bir kadehi vardır: "câm-ı Cem". Altın, gümüş, bakır, kurşun demir... gibi yedi madenden yapıma ve içinden dünyanın seyredilebildiği bir kadehtir bu.

Divan şiirimizde kadehler sık sık bu efsanevi kadehe göndermeyle anılır.

Avni mahlasıyla şiirler yazan Fatih Sultan Mehmet'in (1432-1481) bu kadehle ilgili ilginç bir beyti var:

"Çıkar câm-ı Cem'i Avnî hazînenen temâşâ kıl

Eğer bilmek murâdınsa kemâhî kâr-ı dünyâyı"

(Cem'in kadehini hazinenden çıkarıp seyret, Avni

Eğer bilmekse muradın dünyanın işlerini olduğu gibi).

Bu beyitten dolayı Fatih'in bu, tarihi sanılan, aslında efsanevi-uydurma olan, yani olmayan kadehe sahip olduğu sanılmış, araştırılmış da... Neyse, diyelim...

Çünkü beri yandan Ömer Hayyam (1048-1131) da, bu efsanevi kadeh için daha önce şöyle demiştir –Sabahattin Eyuboğlu çevirisiyle:

"Dünyayı gören büyüklü bir kadeh varmış

O kadeh sende, başka yerde arama..."

4) Bir başka konu da ikinci beyitte "ürd-i behişt" (cennet benzeri) diye geçen "nisan ayı"nın, bir zamanlar tarım ve ekonomi alanında kullanılan Celali takviminde 21 Nisan-21 Mayıs arasına tekabül etmesi. Yani ilkbaharın tam ortası! Şiirde anlatıldığı gibi.

5) Yine ikinci beyitte geçen İrem, *Kur'an*'da Fecr süresinde de anılan, yüksek binalar ve cenneti andırır bağ bahçelerle donatılmış, İÖ 2250 yıllarında yıkıldığı düşünülen bir şehrin adı. Günümüzde Yemende kalıntıları bulunan Ubar kenti olabileceği görüşü ağırlık kazanmıştır. İrem, bu şehri kuran Şeddad'ın büyük büyük babasının adıyla, günümüz Türkiye'sinde bu ad kız çocuklarına verilir. Güzel manzaralı bağlık bahçelik ortamlara da İrem, İrem bağı, İrem bahçesi denir.

6) Bir de spekülasyon: Dize ortalarında uyak bulunduğu için ezberlenmesi, okunması kolaylaşan, ses zenginliği, ahengi artan, bu – "musammat" – kasidenin beyit sonlarında tekrarlanan uyağı, "-em" (bir iki yerde de "-am"), görüldüğü gibi.

Yukarıda alıntıladığımız *subh-dem, cam-ı Cem, İrem, ferhunde-dem, nagam, harem, sitem, muğtenem, ham-be-ham, hem, gonca-fem, dem-be-dem, sanem, gam* sözcüklerinden sonra şiirin kalan bölümünde uyak oluşturan sözcüklerse şunlar: *elem, kerem, kalem, ümem, âlem, Acem, haşem, şiyem, selem, ücem, kedem, Güstehem, adem, muhterem, Hâkâniyem, muhteşem, zîr ü bem, lâcerem, ehem, hikem, himem*. Bunlardan birkaçı bir iki kez tekrarlanıyor şiirde.

Bu uyaklardan hareketle aklıma burada bir şey geliyor: Nefi'nin yaşadığı dönemde em, gem, kem, nem, yem, zem, önem, krem, dönem, çalakalem, imgelem... gibi sözcükler kullanılıyor olsaydı (bazıları kullanılıyor da olabilir tabii) bunlar da şiire hangi güzellikte girerdi kim bilir?

Bu arada, erdem, eylem, istem, özlem, ünlem... gibi sondan ikinci heceleri kapalı olan sözcükleri, aruzun "müstefilün" kalıbına uydurmak için formül bulunamazdı sanıyorum.

Bu hem hüznü, hem güzel şiir ortamından, besteci Hacı Arif Bey'in (1831-1885) bu şiirimizin ilk dört beyti üzerine rast makamında bestelediği şarkıyı çeşitli şarkıcılarımızdan dinleyerek ayrılmak istiyorum:

Esdî nesim-i nev-bahâr açıldı güller subh-dem

Açsın bizim de gönlümüz sâkî meded sun câm-ı Cem...

ŞİİR İLE OKUR İLİŞKİSİ

Halil ŞAHAN

“Değerli arkadaşım güç beğenir
Prof. Dr. Mustafa Durak için”

BİRİSİ

*Bir şey var aramızda
Senin bakışından belli
Benim yanan yüzümden
Dalıveriyoruz arada bir
İkimiz de aynı şeyi düşünüyoruz belki
Gülüşerek başlıyoruz söze
Bir şey var aramızda
Onu buldukça kaybediyoruz isteyerek
Fakat ne kadar saklasak nafile
Bir şey var aramızda
Senin gözlerinde ışıltıyor
Benim dilimin ucunda*

Nahit Ulvi Akgün

(Orhan Kahyaoğlu (Haz.), *Modern Türkçe Şiir Antolojisi*,
Cilt 1/1920-1960, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2015, s. 370)

Nahit Ulvi Akgün'ün bir aşk şiiri bu. Ama farklı bir aşk şiiri. Kendine özgü özellikler taşıyor. Örneğin aşıklar, içlerinde gerçekleşen aşklarını birbirlerine söyleyememişler. Kolay kolay söyleyeceğe de benzemiyorlar. “Birisi” şiiri, iki aşğın birbirine açılama sıkıntılarını anlatıyor.

Bu iki aşğın iki yeni yetme olduğu anlaşılıyor. Örneğin aşırı çekingen davranışları ve özellikle birisinin, yüzünde yanma duyumsanması acemiliklerinin belirtileri.

Evet, iki yeniyetme adamakıllı tutkun birbirlerine, ama bir türlü açılmıyorlar. Verilen ayrıntılardan onları sıkılğanlıklarının engellediği anlaşılıyor. Oğlan da kız da edilgen.

Birbirlerine çok büyük ilgi duymalarına karşın açılma yürekliliğini neden göstermiyorlar? Bu şiirin çözümlenmesinin, bunun araştırılmasıyla olacağına inanıyorum.

Sanırım, acemi aşıklarımız, içlerindeki o yakıcı sevdadan daha güçlü bir duygunun etkisi altındalar. Şiirde bu konuda net bir açıklama yok. Şairimiz aşıklardan birini, ki bu erkek, anlatıcı yapıyor. O anlatıcı, bu ülkenin, bu kültürün insanı olarak bize yabancı gelmeyen betimlemelerle kuruyor şiiri. Ve o betimlemeler bizi okur olarak toplumsal kültürümüzün derinliklerine götürüyor.

Şiirin anlatıcı kişisi, açılmamanın; davranışlardaki yüzlerdeki ve düşüncelerdeki yansımalarını özenle ve işlevsel olarak betimliyor. Örneğin sevgilisinin bakışı, anlatıcı şiir kişisinde bir anlam uyandırıyor; ikisi arasında bir şey olduğunu düşündürüyor ona:

“Bir şey var aramızda / Senin bakışından belli / Benim yanan yüzümden.”

Aslında aradaki o şeyin ne olduğunu tahmin etmek zor değil, özellikle Türk okuru için. Hemen herkesin yaşamının bir döneminde yaşadığı genel bir duygu o: aşk. Bir de betimlemeler öylesine Türk insanına özgü yapılmış ki, daha ilk dizelerde işte bu benim diyebiliyoruz: Mahcup,

çekinden, sevdiğinin karşısında yüzü kızaran, arada dalıp giden, gülüşerek konuşmaya başlayan iki tip. Aslında onlar Türk insanının birer prototipi.

Eskiden beri Türk okurunun sevdiği bir şiir bu. Bu şiirle Türk insanının özellikleri örtüşüyor çünkü. Bunun birçok nedeni var elbet. Yeri geldikçe değineceğim bunlara. Çok sıradan gibi görünen biri, aşk adının söylenmemesi. Baştan sona değin, üç dizede “Bir şey var aramızda” denmesine karşın, o şeyin ne olduğu söylenmiyor. Bu kararlı tutum, okurun şiire ilgisini artırıyor. Meraklanıyor çünkü. Sanırım şairimiz bunu bilinçli yapmış.

Şairimiz şiirinde her okurun kendini bulması için de belli bir yer belirtmemiş. Ayrıca şiirin adının da genel insanla örtüşmeyi amaçladığı kanısındayım: Belgisiz adlı olan “Birisi” sözcüğü ad yapılmış şiire. Bu, herkesi kapsamına alabilecek bir şiir adı. Sıradan, belirsiz, ama yaygın bir tip.

Kıscacası, şiirin adının “Birisi” olmasının, geneli, diyesim toplumuzu, kültürümüzü yansıtmak amacını taşıdığı kanısındayım. Karşı cinse karşı duyulan çekingenlik, mahcupluk bizim toplumumuzda öteki toplumların çoğundan daha fazladır. Öyle ki kişiliğimizi belirleyen en önemli etmen durumundadır.

Büyük ölçüde dinsel içerikli olan cinsel baskıların, insanımızın kişilik gelişimini engellediği bilinen bir gerçek. İnsanımız, özgüvensizdir, sıkılığandır. Özerk ve uygar bir birey olamamaktadır. Kadın erkeğe, erkek kadına duygularını rahatça açamamaktadır. Bununla da sınırlı kalmamakta, bu tip, demokratik toplumsal bir düzen kuramamaktadır. Kurulan demokratik düzeni de sağlıklı biçimde yaşatamamaktadır.

Bu şiire, Türk okuru evet, öteden beri ilgi gösteriyor. Evet, bu ilginin temelinde o şiirde kendini bulması var, ama söz konusu şiirin, insanımızın en derin sorununu gündelik dilin sıcaklığı ve kıvraklığıyla dile getirmesi de etkili bence.

Şiirimizde dizelerin arasına sıkıştırılmış bir neşe de söz konusu. Örneğin söze gülüşerek başladıklarını söylüyor anlatıcı. Bu davranış tam da yeniyetmelere özgü bir davranış. Şiirin genelinden zaten bir yeniyetmelik söylemi yansıyor ve bu söylem şiirin kişilerini de anlatımını da sevimli kılıyor; giderek estetik bir özellik de kazanıyor bu.

Sekizinci dizede, “Onu buldukça kaybediyoruz isteyerek” deniyor. Bu dizede bir türlü cesurca davranılmadığı anlamı en önde kuşkusuz, ama dizenin sonundaki “isteyerek” sözcüğü, başka anlamlar da düşündürüyor: İsteyerek vazgeçme, öylesine söylenivermiş görünse de bana ilişkiyi çoşumcu (romantik) çizgide tutma isteğine yönelik gibi geliyor. Buradaki asıl amacın, kişiliğimizdeki bir aksaklığı yansıtmak olduğu elbette unutulmamalı. En önemli insancıl duygumuzu, diyesim sevgimizi, sevgilimize söyleyemeyecek kadar edilgen olmamız.

Birbirlerine duydukları yeniyetmelik aşkı, kızın gözlerinde bir ışıltıya dönüşüyor, oğlanın da dilinin ucuna kadar iniyor; gene de “saklı” kalıyor. Kişiliklerdeki dinsel kökenli kültürel baskı engelliyor ortaya çıkmasını.

Bütün bunlara karşın seviyoruz bu şiiri. Her okuyuşumda bana insanımızın irasını (karakter) düşündürüyor. Yasaklarla, baskılarla ve korkularla kemikleşmiş bu iraya, onulmaz acıların, utanılabilir başarısızlıkların nedeni. Ama şairimiz doğrudan doğruya bunlardan hiç söz etmemiş. Gündelik dilin akışkanlığı ve sıcaklığı içine gizlemiş her birini.

Ali Asker BARUT

GENÇ ŞAİRE

Gökyüzünü koy cebine
Güneşi, bulutu koy cebine
Kırları, patikaları koy cebine
Burdan yürüyebilirsin
Aşkın kendi şiirine

Sokakları koy cebine
Sıcak ekmeği koy
Sıkılı yumrukları koy cebine
Yaralı bir uçurtmayı koy cebine
Burdan başlayabilirsin
Toplumculuğa şiire

Tel örgüler içinde bir ülke
Duvarları koy cebine,
Hapisaneleri, sürgünleri
Göztaltında düşünceyi koy cebine
Çıkmayan sesi, utangaç öfkeyi
Karanlıkları koy cebine
Burdan başlayabilirsin
Özeleştiriyeye

Muzaffer DEVELİ

CEVİZLER GERİDE KALDI

bize verilen şeylere
inanmakla
başladık her şeye

ben cevizlere inandım,
sen kavaklara...
aramızda uzun ve kavisli rüzgâr vardı
ha bire gömleğini değiştiren

kış geldi çıplak kaldık
göğsümüze vurdu kışın kırbacı
gözümüzün önünde eğilip büküldü
çatlamaya düğümlü
kararlı kararsız bir çatının oluşu
gözlerinde gazellerimiz

bize verilen
o kadar çok şeyler vardı
ben cevizlere inandım,
sen kavaklara
önce ben düştüm toprağa, sonra sen...
duymak için epey eğildim sana
-eşitlendik-

sonra zamandan daha hızlı uzadın
cevizler geride kaldı

Kazım ŞAHİN

KIŞI BEKLEYEN AĞAÇ

kışı bekleyen ağacım çürüğümden suyumda kendimde
bekleyişin acısı geçer delinir zaman içimde yıkık şehirler
her karıncanın yürüyüşü bir sızı bırakır benimde
kenar süsüdür defterlerde hayatımdan çekip gidenler

kışı bekleyen ağacım küçük bir su kıyısında
düşleri karanlığa bırakılmış bekçiyim
gelsen uzaklardan savruk kalbinle
gelsen yağmurdan önce yaralı bir yılki atıyım

geçen sonbahar giden kuşlar savrulan dallar gri gölgeler
dudaklarımda gezinir rüzgâr fırtınaya bırakır kendini atlas
kışı bekleyen ağacım beni kemiren kunduzum kendimde
gelsen düşer gölgen kalbime bir kez daha batar güneş

Zabit KARAKÖSE

HACI OSMAN CAMİİ YOKUŞUNDA BİR SABAH VAKTİ

saat altı, yanacak lamba
annen hâlâ uykuda
tan yakın... bekliyor
bir yabancı pusuda

acele gideceksin otobüse
birden karşında biteceğim
"daha neler!" diyeceksin
şaşırdır gibi bir düşe

yan yana yolculuk yapacağız
denizin dibinde mavi mavi
elinde çehov'dan bir hikâye
radyo çalacak: bunca kış kâfi...

"hastane önünde incir ağacı"
ağacın gölgesinde uyuyakalacağım
gelip sarılacaksın bana, sam yelim
bir rüya...! yaşıyor sanacağım

arkadaşlarına 'merhaba' diyince
yüzünde bir nar çiçeği açacak...
sen gideceksin. polisler gelecek.
anlayacaklar: sevmeler kaçak

bir film afişine bakacağız
yudum yudum su içerek
arkasına bir tarih düşeceğiz
geçmiş değil, sanki gelecek...

hacı osman camii yokuşunda
bir sabah vakti
temmuz'a uyanacağız;
boynumuzda kahve atkı.

Eylül 2022, Kütahya

HULKİ AKTUŇUN GÜNLÜKLERİNİ YENİDEN OKUYALIM

Hüseyin PEKER

André Gide'in 1887-1925 arası yayımladığı 'Günlük' başlıklı birinci cilt, YKY den yayımlandı. Çoğunuzun ilgisini çekmiştir. Burada duygusal, içten, yerine göre gerçekçi bir söylemle edebiyat adına alanı boş bırakılmamış iç konuşmalar var. Belki 'Günlük' dalının dünyadaki baş yapıtı. 5 Mayıs 1887'de Günlük'le ilk buluşmalarında şöyle diyor Gide:

"Yazmak! Ah ne çılgın bir sevinç! Nasıl bir delilik! Düşleneni, düşünülünü düşünmek, düşlemek, şarkısını söylemek. Başkalarına iyilik etmek, ilerlemenin tekerini itmek, ardında iz bırakmayan boş bir gölge gibi geçip gitmemek. Bütün bir kuşağın acılarını sıkıntılarını, özlemlerini, insanüstü bir çığlıkla anlatmak; bu yola baş koymak yeteneklerini, yüreğini, inancını, hatta yaşamını buna adama, belki şarkısını söyledikten sonra öldüğü gibi, kuğunun Leopardi'nin gözyaşlarını, gücenik vurgularını alıp, Lamennais'in yakıcı sözleriyle anlatmak zamanımızın kuşkularıyla, yoksunluklarıyla ağladıktan sonra, solan inancın yüreğindeki kıvılcımı canlandırmak -bikkinliğe, umutsuzluğa ağlamak ya da dağlamak onları kızgın demirle. Dizelerle mi? Yoksa düzyazıyla mı? Ne önemi var! Tanrım vurguyu versin bana yeter! Olur a dizeler akın eder ağızıma, sevinçle söylerim onları, ama onları arayacağım diye düşünmeyi bırakmam elden. Yetti artık Gautier, Banvilles söyleyecek bir şeyleri yoksa; sussunlar dizeler tanrısal bir şeydir. Onlar bir oyuncak gibi onu kırdılar!"

Şimdi açık açık Günlük'ün tanımlamasına sığan bu satırlardan iki dilimi ayıracağım. Gide: Yazmakla 'başkalarına iyilik etmek, ilerlemenin tekerini itmek' kavramlarını özdeşleştiriyor. Demek istiyor ki; başkalarına iyilik etmek niyetiniz varsa, yazmaya başlayın, yoksa 'Ali kıran baş kesen' gibi, onu bunu kırmak, megalomanizminizi çatlatmak, ortalara sermek, ayağa düşürmek üzere yazmaya kalkışmayın, yola çıkmayın. Önce yazmanın niyetinden söz ediyor Gide. İnsanüstü bir çığlık atmak da onun kuşaklar, kavramlar arasında yüce olmanın yoluna bırakılan taraf.

Günümüzde yazmakla 'kendini beğenmek' arasındaki çizgiyi aşamayanlar çoğunlukta. Onlar okusunlar. Kendini beğendirmek, kabul görmek; okurun, yazar taifesinin üstüne basarak, onu geçmeye yarayan hızının ölçüsünü kaçırmakla olmaz. Ne diyelim.

Gide 'Günlük' türünün öylesine ünlü bir mimarı kabul edilmiştir ki, ülkemizde Günlük ustası olarak anılan Ataç, onun üstüne günlük yazmanın hafifliğinden söz ederek başlamayı yeğlemiştir.

Ataç'ın 'Günce'sinden 1 Aralık 1953 tarihli başlangıç satırları: "Günce, anlayacağınız gibi 'Hatıra Defteri' Firenklerin 'Jurnal' dedikleri. Bu Jurnal sözünü duyunca, belki Monsieur Gide'i düşünürsünüz. Benim de ondan özendiğimi sanırsınız. Hayır, öyle bir günce değil benimki. Bu yaştan sonra başlanır mı öylesine? İsterdim doğrusu, benim de çocukluğumdan, hiç olmazsa gençliğimden beri tutulmuş bir güncem olsun isterdim. Kendi kendimi bulurdum onun sayfalarında. Ben Fransızca bir 'Carefour' gazetesi çıkıyor. Ondaki 'Le Journal d'Andre Maurois' işte ondan özendim. Ben buna öykünüyorum. Öykünmekten büsbütün kaçacak olursak ne yapabiliriz?... Ne yazacağım bu Günce'de. Günler ne getirirse onu yazacağım. Her gün ne yaptığımı mı anlatacağım? Okuduklarım bana bir şeyler düşündürse onu yazacağım."

Burada Ataç'ın biraz sorunlu yapısına da tanık oluyoruz. Bir şeylerden kaçır, başka şeyleri de üstlenir gibi bir huysuzluk içerisinde. Gide'i büsbütün inkâr etmese de onun tarzına yakın görülmekten hoşlanmıyor gibi, A. Maurois'nın 'Günlük' tarzının yakınına konduruyor kendini. Ataç'ın Günce'sinde edebiyat doğru uygulamalarından, yanlışlarına, yaşlanma sorunsalından, Varlık gibi dergilerde, gazetede okuduklarına; çıkan kitaplardan, ufak tefek yolculuklarından, sertleşen okuma çizelgesine uğruyor, ama Gide inceliğinde değil kanımca. Daha çok edebiyat sözcüsü gibi tellendiriyor yazdıklarını.

Ramis Dara 'Keşişin Gümüşleri' nde de Günlük tarzında bir kitap çalışması yapmıştı 2004 yılı öncesi: "Keşiş biraz benim, biraz da yaşadığım şehir Bursa'nın güneyinde onu güçlü kollarıyla şefkatle ve hareketlice saran Dağ. 'Gümüş' de altın olan sükül'un karşısındaki söz. Şu anda ama ad bana fazla iddialı geliyor. Ayrıca keşiş de gümüş de günümüze gelirken biraz yıprandılar... Kendime seslenerek yazarsam iç gerçekliği daha iyi yansıtabilirim düşüncesinden hareketle seçmiş olmalıyım."

Ramis Dara araştırmacı bir kimlik. Hatta bu konuda yerinde duramayan, birçok dala saçaklanan, üreten yapısıyla tanınıyor; köyünden manilere, edebiyat yazılarından günlük türüne, bitki ve doğa araştırmalarına yönelip çoğalmış. Bu kitabın girişinde de Günlük'e eriştiği noktayı irdeleyerek söze başlıyor.

k. İskender'in 'Cangüncem' i de onun hareketli yaşam serüveni içerisinde uğradığı kendine özgü durakları, betimler görünümde. Biraz da kalbinin sesini işin içine katarak düşünüyor. Tıpkı bir şair gibi, yaşadığı An'a 'geçmiş' yaftasını koymadan, onu içindeki imbikte demliyor, sonra kendine özgü biçimde yorumlarla süslüyor. Dedim ya, onun güncesi daha çok şiir tadında.

Günlük türünün bilinen bir diğer ustası da Salâh Birsell ülkemizde. 'Hacivat Günlüğü 1949-1956, Yaşlılık Günlüğü 1980-1985, Aynalar Günlüğü 1986-1988' başlıklı üç ciltlik günlük çalışması var elimizde. Daha önce çıkardığı 'Şiirin İlkeleri' de günlük tarzına yakın düşünülmüş, şiir birikimleri üzerine notlar kimliğindeydi. Günlükler, epey etki yaratmıştı Salâh Birsell çalışmaları arasında. 'Dört Köşeli Üçgen' de etkili bir roman olarak kalmış usumda. Salah Bey Tarihi ve 1001 Gece Denemeleri de alt başlığı böyle düşünülmüş; biri altı, biri on bölümlük kitaplar halinde tasarlanmış kesif çalışmalar. Şiirleri'ni de katarsak, Salâh Birsell ironiyi hiçbir dönem elden bırakmayan yapısıyla, kendine özgü bir tarzı geliştirdiği söylenebilir: "Bizim kuşak; salonlarda, topluluklarda aşığılanan o; gazetelerde, dergilerde alay konusu edilen o; söylevlerde, edebiyat kitaplarında kale olmayan o!.. Oktay Akbal adımızı da koymuş: Öksüz Kuşak!.. Bence bu kuşağın yalnız oyunu değil, şiiri, romanı da yazılmalı. Heykeli de dikilmeli."

Salâh Birsell, söze 1949 yılında kuşağını, arkadaşlarını korumakla başlamış. Heykelini dikmek gibi ironik kalkışımı da yadsımadan, arada seyrettiği tiyatro eserlerinden, okuduğu dergi parçalarından, kitaplardan da söz eden Salah usta, günlüklerin bir yerinde daha ağır yerlere değiniyor: Türk şairinin durumuna sözü getirirken, Alman şairlerinin durumunu yazısının arasına Goethe'nin bir yapıtıdan aldığı örnekle koyuyor: "Alman şairleri, bir birliğin üyeleri olarak dayanışma halinde bulunmadıklarından halk arasında en ufak bir ayrıcalığa bile eremiyorlardı. Ne koruyucuları ne saygı görür bir yerlerine de kendilerine az çok yararlı olabilecek kimselerle ilişkileri vardı. Bu yüzden de yeteneklerinin parlaması ya da sönüp gitmesi sadece rastlantıya bağlı kalıyordu. Zekasına ve yeteneğine güvenen her yeryüzü çocuğu, yoksulluk içinde yaşamak ve ilham perilerinden edindiği güçleri, günlük gereksinimlerinin baskısı altında yitirmek zorundaydı."

AŞK

“Ve onlar (şairler), yapamayacakları şeyleri söyleyip dururlar.” (ŞUARA, 226)

bilirsin Rûmî
bir heyuladır aşk
azgın bir hülya
olduğu kadar...

Goethe'nin 'Şiir ve Gerçek' inden Salâh Birsell'in 'Hacivat Günlüğü' ne aktardığı bu sözler günümüz şiir kuşaklarınca da okunmalı ve belenmeli bence.

Son gelen başarılı günlük örneği de Hulki Aktunç'un şimdilik iki cilt olarak sunulan YKY 2022 basımı çalışmaları. Hulki Aktunç sağlığında bu günlüklere çok önem verirdi. Hatta İzmir'de bir etkinlikte karşılaştığımızda “Hüseyin günlüklerim bir gün gelip yayımlanacak, senden de söz ettiğim ilimler göreceksin, unutma” demişti. Ben de o yüzden bekler dururdum. 2011 yılındaki ölümünden sonra epey beklemiş olmalıyım. Ama merakım eksilmedi. Aktunç'u hep sakin, ılımlı tarafla tanıdım. “Sen Buranın Kışındasın (1964-1967), İskandil (1968-1969)” çıkan iki ciltlik günlükleri onun “Büyük Argo Sözlüğü” ve denemelerini topladığı 'Erotology' (Yaşadığımız coğrafyanın erotizmini yansıtır çözümlenmeye çalıştığı yapıtı) ya bakarak Aktunç'un öykülerindeki, şiirlerindeki masum ve incelikli tavrından öte bir yüzü de olduğunu görmüş olduk. Günlükler'inde de öyle. Yer yer keskin çizgiler, Sertleşen daha doğru keskin virajlar gösteren bir anlatımı var. Dedim ya günlüklerinde farklı, çağma ayak uydurmayı her yakasından beceren bir Aktunç var. Adeta söz sahibi. Günlüğün bir yerinde Sinematek'de müthiş filmler izleyen Aktunç'un güncel yetişmeleri, bir yanda Ferit Edgü'den Nihat Behram'a, Cemal Süreya'ya, Vedat Günyol'a varan uzanmaları. Edebiyatın her yakasına yetişmeye çalışan, dur durak dinlemez usta. Dostlar ve edebiyat çevrelerine acımasız eleştiriler. Örnekte bir yerinde şu satırına ulaştım Günlüklerin: 'Ece Ahyan şairinin amansız şiirsellik takibatları'. Ben bu cümleden Aktunç'un ne demek istediğini pek çıkaramadım. Çok atak yapısı olduğu için bazı sivri uçlarına varılamıyor desem: "Gene de önümüzdeki hafta V. Günyol'a götüreceğim. Aktunç değil AKKUŞ diyorum soyadıma. Neden pek bilmiyorum ama, daha güzel geliyor. 'Barış'ı o çağdaş ulaşılmazlığı simgeliyor belki, belki de soyadı Aktunç olup, sinema piyasasında adam geçinen bir iki kıyırık yüzünden. Kendimi gizlemeyi düşündüğüm yok. Bilen biliyor zaten. Ne getirecek bu ilk yazı bana? Hiç! diyorum şimdi... Arada bir titreşimler geliyor, beklenmedik hikâyeye yazmaya duruyorum. Canım sıkılıyor, defoluyorum sokaklara, kıyıya geceleri, deniz kıyısında dolaşmak, sırt ve baş ağrılarında çok iyi geliyor. O oyulmalar, şakak zonklamaları, göğsümün sol yanındaki tıkanmaya benzer seyirmeler, kollarımın birden yorulması, diz kapaklarımın birden ağrıyivermesi filan. Osaat bitiyor hemen. Eve gelince kaloriferli, egzozlu sokaklara, pis dönemeçlere, bulvarlara varınca, başlıyor savaş. Gözlerim, yüreğim ve kafamın zorlaması. Durdurak tanımayan bir kent gezginiyim gene de. Kendimi insanlardan, dolayısıyla akıntılı gecelerden, evlerden, hele hele kıyılardan yalıtılam olmaksız ve istemem bunu. Kimsesiz bahçedeki dut'a dönerim. Bülbüller yiyip kekeme olurlar... Çay ve tütüne yatarak olumlama denemelerine giriyoruz. Güncelerde yazılmış, tutarsız coşkuları, 'kendi'yle tartışmaları, çözüme giderken paradoksa sapsanan düşünce kırıntılarını, bir görünen bir yiten al gülümsemeler, cinselliğin birden ama titreşimli kalkınmalarını, tümünü güzel olumluyorum."

24 Şubat 1968 de 'İskandil' başlıklı yapıtımdan aktardığım bu günlük sayfası; umarım özendirmiştir sizi Aktunç'u okumaya. Daha doğrusu Günlük dalının en son başarılı yapıtına merak uyandırmaya.

*

Bir de başarılı saydığım şiir örneğinden söz etmek istiyorum size. **Bayram Balcı** adını hatırlayanlar olacaktır. 2016 yılından beri kendi deyimiyle Belçika Brüksel'de sürgün hayatı yaşayan Bayram Balcı aramızda isim olarak hep 'efsane' formatında kaldı. Gerek karıştığı öğrenci olayları gerek cezaevinde tutukluluk günleri, okuduğu Felsefe eğitiminin terk

edişi, gazetecilik yılları ve Belçika. Tabi hep özledik onu. Aslında yer yer ara verip, arada yayımlamasıyla kendini unutturmamıştı, ayrıca yadsınamaz özlemimizi eklemek istedim bunların yanına.

Karşımıza toplu şiirlerle geldi, geçtiğimiz ay. 2022 Klaros yayını 'Hür' başlıklı bu kitapta şiirsel duyarlılığı tekrar ısıtıp önümüze koyan bir Bayram'la karşı karşıyayız. Tıpkı Bayraklı çimlerinde onunla karşılıklı son oturduğumuz günlerdeki gibi.

"azaldı dünyanın tenimdeki ağırlığı
başka nasıl anlamı olabilir nidanın
heves yok hevâ yok
yırttım üstümdeki üniformayı
hatalarımdan bile fazlaydım
ışığın düştüğü yerde kendime bir yer aradım"

Hani bozguncu bir karakter deriz, ya da anarşist, yerinde duramayan, kabına sığmayan. Onları başka yerimize koyarız. Kalbimizdeki sepette kovuğu ayırır. Ayırır yerde ısıtırız ondaki sıcaklığı. Ama hep o yüksek ses çıkaracaktır. Kalbi durana kadar.

"tepemde kuş sürüleri bağırış çığırtış bu son
kumpanya. bir şiirin intihar emsalini yazmak
şimdi susarak. ah benim yarenim son yalnızlığım
ne zaman bir güneş düşünsem üşüyorum"

Bayram Balcı işte böyle zorlu yalnızlıkların insanı kaldı hep. Güneş görse üşüyen, yağmur görse kurulan. 'yağmur asla istediğimiz yere yağmayacak' onun kimliğine dahil. Tarzı demek istiyorum. Her bakışına bir zorluk kondurur, bir istemsizlik ve başkaldırı. Ona uzak kelime belki 'duru' olmanın kendisidir:

"kar kefenidir sokak çocuklarının. benimse
gemimin adı peyken olacaktı esrarlı bir havada
parmaklarımı mürekkep hokkasına bandırıp
bir güzel ölecektim gölün kıyısında"

Bayram Balcı özel bir şair. Şiirin gidişinden, yaşadığı koşullar nedeniyle yer yer kopmuş, uzağında kalmış. Ayak uyduramamış demeyeceğim, çünkü her zaman içi şiir sevgisiyle dopdolu yaşatmış kendini. Kalp atışlarını her yerden duymak mümkün. Israrcı sesinin, onun güzel varlığının hep yanında olmak hep var:

"mum erisin diye yanıyor ip"

Onun inceliğini anlamak isteyenlere bu dize: "ezel baharda bana yenilmiş bir devrim yakışır" diye itiraf tonlamasına varacak kadar sahici. Onu şiire yeniden döndüğü yerinden kucaklıyorum.

CERANLAR, GEYİKLER, MARALLAR...

Bariş ERDOĞAN

Ayrı diller, aynı sözlüğü nasıl kullanır?

Hatırlama! Hatırlanan, unutulmuş yaralı bir geyiktir.

Geyikli aynalarımızda tarandınız, süslelendiniz ama bizleri görmediniz. Tevrat'ı açıp okusaydınız Yakup peygamberin "salıverilmiş geyik" diye adlandırılan çocukları olarak görebilirdiniz. Biz o aynalar kırıldıktan sonra motif olmaktan çıkmıştık. Bir ruh taşımamız, başı yüce şiir ormanlarında ete kemiğe bürünüp gezinmemiz gerekti, gezindik de. Her kalbi olan gibi duyarlıydık. Çok ürkektik demek en doğru adlandırma. Ormandaki her yaprağın hışırtısı bizden sorulurdu. Resme dökülmemiz Çatalhöyük'le, ayak izi bırakmamız Orhun düzlüklerinde başlasa da lugatlere sığınmak zorunda kaldık. Gazal diyenler oldu, maral diyenler oldu, ne dedilerse biz o ahulardık, o güzelliklerdik. Nefesimiz Ege'ye kadar ulaşmış ki Homeros destanlarında boy göstermişiz. Ne yazık ki Odysseus'un düşmanlarının yerine oturtulurken "aslan inine girmiş geyikler"iydik. Onun körlüğüyle alay etmedik, ama o İlyada'da bizleri korkaklıkla suçlayınca gayet tabii kırıldık: "Ey doymak bilmez adam... Seni gidi edepsiz, çıkarına düşkün yürek... Seni şarap fıçısı, seni it gözli, seni geyik yürekli... Halkını kemiren bir kralısın sen." Diogenes'in sözleri Homeros'a destekler: "...bir tavşan ya da geyikten daha hızlı değilsin. Onlar da zaten hayvanların en hızlılarıdır, lakin en korkaklarıdır."

Korkak geyikler olup olmadığımız Dante'nin İlahi Komedi'sinin 4. kantosundaki telmihinde saklı: "Yunanların koca reisi = Agamemnon; Troya seferine çıkmak için Aulis'te uygun rüzgâr bekleyen Akhalara bilici Kalkhas'ın, Agamemnon'un kızı Iphigenia tanrı Artemis'e kurban edilecek olursa tanrının rüzgâr estireceğini söylemesi üzerine, Agamemnon kızını kurban eder; bir söylenceye göre de Artemis kızı acıyarak, kurban bıçağının altına bir geyik koyar, kızı yanına alıp rahibe yapar."

Ortada bir geyik vardı; etini onlar kapdı, muhabbeti bize kaldı.

Sessizlikti kutsal kitabımız. Destan söyleyicileri şamanlar bilir ki dünkü destanlarda dağların ordusu yine biz geyiklerdik. Bir şamanın donunda (giysisinde) süstük, davulunda kutsal resimlerdik, asıl makamımız incilerle süslü hükümdarlık tahtıydı. Doğuda kutsaldık, bereket getiriciydik; Uzakdoğu'da Budistler ayak tırnaklarımızı öpüp iyi dileklerde bulunurlardı.

Çok eskilere götürmek de isteriz sizleri. Divanü Lugaiti't-Türk'ün bir sayfasında kürek kemiklerimize bakarak fal tutan "yağrını"lara kurbandık. Altın boynuzlarımızdan tutan Artemis'tik, sırtımızı okşayan Bamsı Beyrek. Azteklerin hayatında neyse Hunların hayatında da oyduk. Cengiz Han'ın ataları, kutsallığın biricik varlığıydık. Avcı Mehmet'e, Sultan Süleyman'a av olsak da her ulu kişi geyik donuna (kılığına) girmek için savaşırdı. Hacı Bektaş da, Abdal Musa da giyip çıkmıştı halkının içine. Şah İsmail geyiklere merhametle yaklaşır: "İçmişim bir dolu olmuşum ayık/ Düşmüşüm dağlara olmuşum geyik/ Sana derim sana sürmeli geyik/ Kaçma benden kaçma avcı değilem" Ya Aşık Veysel'in derdi: "Veysel de yaralı geyik gibidir/ Kapalı dertleri büyük gibidir"

Masallarda Kafdağındaki Tepegöz'ün kızı olduğumuzu, avcıları dağa çektiğimizi, babalarımıza kurban ettiğimizi anlatırlar. Gerçek olmayan tek masaldır bu. Şamanların yol

Erhan İKSAMUK

ZAMAN

ölü bir örümcek oluyor göğsümde zaman
zehrinden geriye kalan ne varsa dünyanıdır

göstericisi oluruz da kötülük düşünebilir miyiz? Bursa'da şehzade dostu Deli Birader lakaplı şair Gazali'ye, "Hayâl-i çeşm-i ahularla her bâr/ Geyikli Babaya döndük be hey yâr" sözleriyle telmih olduk. Sözlüklerden de nasibimizi aldık. Burhân-ı Katı'nın "geyik" maddesinde kimi bitkilere karşılıktık: "geyik aşığı: kurdumânâ (bitki), geyik boynuzu: şâh-ı âhû, geyik ziresi: tereher, kurdumânâ (bitki), geyik suresi: kurdumânâ (bitki)"

Günü gelecek Necati Cumalı'nın Yaralı Geyik'inde peşimize düşen avcılara folklorik derstik, Nurseli Duruel'de (Geyikler Annem ve Almanya) öyküleşirken bir başka eserde (Huzur) geyikli bastonda remzdik. Aztek kökenli Frida'nın yaralı sağ ayağını sembolize eden "Yaralı Geyik"tik. Turgut Uyar'ın gerçek dünyadan kaçışını sağlayan Geyikli Gece'si: "Halbuki korkulacak bir şey yoktu ortalıkta/ Her şey naylondandı o kadar/ Ve ölünce beş on bin birden ölüyorduk güneşe karşı./ Ama geyikli geceyi bulmadan önce/ Hepimiz çocuklar gibi korkuyorduk."

Ece Ayhan'ın,

"1. Resneli Niyazi geyiğini de getirmiştir Amasya'dan İstanbul'a.

Ağaçlık bir koru muşambası.

2. Geyik öndedir, orta, dişi adı bilinmiyor, insan çıkacak deliğe bakıyor,
yüzünün bir anlamı yok"

dizelerinde andığı isyancı Resneli Niyazi'ye ve canına kıyılan geyiği (rehber-i hürriyet, gazeteci Ahmet Samim için gazal-ı hürriyet) için üzölmüşümdür. Resneli Niyazi, geyiği gibi avlanmıştır.

Yara çok, merhem yok.

H. Hüseyin Korkmazgil, nesli tükenen geyiklere üzüldür:

"bir gün geçerseniz deliktaş'lardan/ yağdonduran pınarından bir avuç için/ soyubitmiş geyikleri sorun kuşlardan"

Öyle ki Joyce'un Ulysses'inde bir değil, iki değil, tam on kez, Hugo'nun Notre-Dame'ın Kamburu'nda -kraliçeye sunulan yahni de dahil- sekiz kez anıldık. Tanpınar'ın Beş Şehir'inde yine sekiz kez anılmak bize şerefti. Hele bunlardan biri bir rüyada söylenmiş gibiydi: "Bu dağlar sadece adlarıyla memleketin bir köşesinde bir nevi 'semâvât' rüyası kurmuş gibidirler. Asırlar boyunca bu yaylalarda sürü otlatan, kışın günlerce süren kurt avları yapan, masal kızları bakışlı geyiklerin peşinde yolunu şaşırın, hulâsa hemen bütün seneyi yıldızlarla sarmış dolaş yaşayan insanların rüyası."

Geyiklere bulaşmayın. Bakın halime! Kabilemi saklayayım da anlatayım: Atalarım geyiktir, bilirim, kutsarım. Av sarhoşuydum, birini avladım. Ertesi gün her yanım cüzam. Atalarımın atası bir taşla kazıyıp uyarılmış: Her kim ataları geyiği vurup yerse onmaz hastalığa (cüzam) yakalanır.

Bizim Lokman'ımız inancımızdır, geleneğimizdir. Kabileden çıkarılıp dağlara sürüldüm. Zavallı bir Promethe'yim buralarda. Bir gün Karacaoğlan'ın seslendiği maral çikip gelirse dirilirim: "Kaşların benzettim yavru marala/ Gözlerin hükmeder yedi krala/ Seher vakti kollarını ırgala/ Dokunsun zülüfün gel yavaş yavaş"

- REHÂVÂRELİKLER [XII-XXVI] -

XII.
korku
ketidir
özgürlüğün

XIII.
çocuktun
çocukluklar yapıp
çocuk öleceksin

XIV.
kan kasıklarına indiğinde
pusulası şaşar insanın
ibre gönlünce keyfince
kan mideye indiğinde
tatlı bir uyku basar
motor rölantide
kan beyne sıçradığında
aslâ gözüne gözükme

XV.
dönmedolabın gölgesi
dönüyor binâda da
dönmesini kıskanıyor dolap

XVI.
üç mevsimin yorgunu kimi ağaçlar
solgun renkleriyle koşuyorlar yaprak yaprak
mevsimlerin sonuncusunda toprağa
rüzgâr şahâne bahâne

XVII.
sokağın çöp kutularıyla yoksulluk
çöplerle kanka
ya depozitoları topluyor
ya geridönüşümleri

XVIII.
eprimiş paltomda
bir çengelliğne
kolunun kulağını tutuyor sabırla
düğmesine ikâme

XIX.
güneş
birazcık kendini kıssa
soğuk batı batı

XX.
dünyanın bir yarısı ayaktayken
öte yarısı mışmışıl
uyku dediğin şarjörü canın
boşaldıkça doldurduğu

XXI.
heryer her an suç mahalli
heryer her an öç
herkes her an yalancı kâtil hırsız

İTİRAZ ŞERHİ

Şehrin kirlî dudaklarında dağılıyor benim olmayan yüzüm
Artık topuklarımda gezgin bir intihar
Genzimde akşamdan kalma şeffaf bir hüznün

İlkel haklılığımla sataşıyorum kıblesini şaşırın ağaçlara
Lanetliyorum menfur dağları
Ve beni unutan tanrıları

Tayfta bir gül
Avuçlarımda şahmeran ve yağmur duaları

Taşıyorum yalan sözcüklerle şişirilmiş gövdenize ateşten
sözlerimi
Kadim bir kehanet gibi yüz çeviriyorum gül tarhlarına yaban
çiçeklerine
Yüz çeviriyorum seğiren etimle mevsimsiz sözlerinize

Kanın ihanetinden tutkunun pençesinden solan ömrümün
ortasında
Körelmiş bir tabancayla
Dünya bir duraktır insan yanılgılardan ibaret bir hüznün.

XXII.
yüzüm çökmüyor da
göçüyor mu?

XXIII.
anneler süngerdir
babalar ayna

bâzen

XXIV.
kalbim yankı yapıyor
yatağın yayları arasında
tıp tıp da tıptıp
ne acâip
uyandırmaması insanı
kendî gıcirtısı

XXV.
tramvaylar uyanıyor
çıkarak deliklerinden

işbaşı

XXVI.
herkes bir zamanlar
güzeldi iyi kötü
az çok yakışıklı
şimdiyse
ya iyi kötü iyi
ya az çok kötü
hem hem yahut

şiihâne

ŞİİR, RUHUN İSYANIDIR OSMAN SERHAT ERKEKLİ'DE, BİR "İSYAN AHLAKI" İÇİNDE

Erkan KARA

Osman Serhat Erkekli'nin beklenen kitabı, toplu şiirleri*, "Ürperişler Kitabı" üst başlığı

ile çıktı. Toplu şiir kitaplarını ben şairin boy aynası olarak hep görmüşümdür. Ve bazı şairlerin aynalarının camları oluştu sınırdır. İşte, toplu şiirleri nezdinde anlatacağım Osman Serhat Erkekli'de o şairlerden biridir. Evet, aynaların kalcılığının, sırrının ne kadar hakiki olduğunda saklıdır diye düşünürüm.

Çok genç yaşlarda (1968) kendini şiire adanmış, adeta sırat köprüsünden geçen bir hayat yaşayan şair Osman Serhat Erkekli; 1955 yılında Ankara'da doğmuş, Askeri Hakim Avukat Güngör Erkekli ile Ressam Nebahat Erkekli'nin oğludur. Çocukluk dönemlerini babasının görevi nedeniyle Çanakkale'de geçiren şair, 1966 yılından itibaren İstanbul'da yaşamaktadır. Osman Serhat, 1966'da girdiği Galatasaray Lisesinden sağlık nedenleriyle 1975'te ayrılmak zorunda kalmıştır. 1969'dan beri yaşadığı Bostancı Mahallesi ve özellikle Tren İstasyonu'nun arkaasındaki Çınarlı Kahvehane, adeta anasının döl yatağı gibidir şairin. Bugün, geçici olarak ayrılmış olsa da o hep şuaranın Bostancı şairidir.

Osman Serhat, 1985-96 yılları arasında birkaç şiirden başka yazmamış olsa da, ilk şiirini 1970 yılında yayımlayan şairin, 1973'ten bu yana yayınlanmış 15 kitabı bulunmaktadır; buna istinaden, "kendini iyi tanıtamadı"ğı gibi, zaman zaman söylemler olsa da buna, yine bir şair olan Sevil Avşar, "hep şiirlerinin gölgesinde tutar kendini. Hiçbir zaman öne çıkayım, görüneyim, göstereyim kendimi gibi bir kaygısı yoktur. Hayatta varoluş biçimine hayran kaldığımız o iddiasız kişi en iddialı şiirleri kaydetmiş, kocaman bir şairdir. Osman Serhat'tır o" diyerek, bir yazısında adeta cevap verir. Çünkü, o'nun için şair: ilişkilerin ağırlığı ile değerlendirilen bir kişilik (bir kerelik tohum) değildir. Ve bu muhalif duruşun ona getireceği yalnızlığı da iyi bilir Osman Serhat. İşte, onu müteşem kılan da budur.

70 kuşağı şairleri arasında yer alan Osman Serhat Erkekli, yazdıkları ile yaşamı örtüşen bir şairdir. Şiirde zaman zaman yavaşlasa da şiirden hiç kopmayan, özgün sesi ile bağımsız, herhangi bir ekole bağlanmamış, akımların dışında kendi yolunu yaratan bir şairdir. Aşk, tabiat, "insan" olma halleri ve Tanrı inancı ile yoğurduğu, bir şiir serüveni onun ki. İşte, bunun gibi tüm bu değerlerin kapitalizmle değersizleştirilmesine, şiirlerinde ünlem ve sorularla dikkat çektiğini görmekteyiz. Osman Serhat'ın sosyal ve edebiyat ortamı olarak içinde bulunduğu genelde sol bir camiadır. Bu bağlamda, "metafizğe, sol bir zihniyetle ilk defa bu kadar samimi bir şekilde bakılmıştır" der Yeprem Türk, şairle ilgili bir yazısında. Bu da o'nun ayrıca bilge yanını göstermektedir.

Erkekli'nin şiirlerinde açıkca anlatıcı bir dil hakimdir. Ve özellikle şairin öne çıkan kitaplarından biri olan "Yerlere ve Göklere Dair"de, bir sesleniş dili de "sen ve onlar" olarak görülmektedir. Bu, her ne kadar dışa dönük bir ses olarak görünsede, aslında anlatıcının içbükey sesidir. Çünkü, "sen ve onlar", "ben" in eşyasıdır, çevre gerçekliği oluşturmak için. Ayrıca, şair, şiirde biçime ve imgeye karşı olduğu, şiir görüşünü belirten metinler de zamanında kaleme almıştır. Evet, yönlü bir şairdir Osman Serhat; şiiriyle olduğu kadar şiir üzerine düşünceleriyle de çok genç yaşlarda varolduğunu, 1976 yılında "Düşünen Şiir Akımı Kuramı ve Ürünleri" kitabıyla, 2001

Umut TEMÜR

TARSUS

Tabureyle sokakta oturan kadınları
Bıyıkları tütüne dönmüş erkekleri
Yan yana odalar briket evlerinde
İpe asılmış çamaşırlar toplandığında
Solgunlaşan okalıptüsleriyle

Hatırası

İlk çıkan ve ilk dökülen kesici dişler gibidir

yılında "Yenibinyıl Şiir Bildirisi" ve son yıllarda yazdığı deneme ve günlükleriyle bize göstermiştir.

Osman Serhat Erkekli, şiirin de diğer disiplinlerle birlikte daha gelişen bir süreç olduğunu, doğduğundan itibaren evin içinden, ressam olan rahmetli annesi (1971-1972 yılları arasında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde Bedri Rahmi Eyüpoğlu'nun öğrencisi olmuş, daha sonra çalışmalarına Devrim Erbil'in atölyesinde devam etmiş) Nebahat Erkekli'den öğrenir. Ve Osman Serhat, zaman içinde kendi estetiğini bütünüyle bulabilmek için resimle ünsiyet kurmayı unutmamıştır. Bunun için Erkekli, sanatların birbirinden yararlanmasının yaratıcılığa katkısı olacağını ve bunu şiirinin yapısında, renkli duymanın yani duyumdaşlığı, resimden faydalanarak ulaşabilirliğini gayet iyi bilenlerdendir. Bunu da şairin şiirlerinde görmekteyiz.

Sonuç olarak, günlük yaşantının rutinliği içinde sınırların ötesine geçmeyi düşünmek: içimizde bizi, bize ve başkalarına anlatabilecek yaratıcıyı bulmak ve sözün hakikatine ulaşmak için geçtiği boyutla aramızda duran ve harekete geçmemize engel olan korkularımıza dokunmaktı. Evet, şiir, ruhun isyanıdır onda, bir "isyan ahlakı" içinde. Bu yüzden, hayatı, varoluşu dert edinmiş bir şair, Osman Serhat.

Ve son olarak, şairin gül imgesini müteşem şekilde kullanarak yazdığı toplu şiirlerindeki "İnsanlık Hâli" kitabından o güzel "Dörtlükler"i sizinle paylaşmak istiyorum:

"Ay'ın ve Güneş'in/ Bağırın sesini duyuyor musun?/
Hayır!/ Ben gülnün öpücüklü fisiltısına kulak verdim//

Artık eşya atmada/ Eser bırakmada -ki salgı gibi- / Hatta
Aşk'ta daha ileri gidemem/ Ama gül'de daha ileri gitmek
istiyorum//

Eğildiğin zaman bir güle doğru/ O da sana doğru eğildiği
zaman/ Dudaklar ve yapraklar/ kimin kimi öptüğü belli
değildir."

*) *Ürperişler Kitabı: Toplu Şiirler 1968-2020'*, Artshop Yay. İstanbul, 2020, 613 s.

SEVDA ORMANI

İlahi Komedyayı düşün, Dante'nin Beatrice'e saf sevgisini
Tristan'ın Isolde'ye tutkusunu, Abelard'ın Heloise'yle
dostluğunu...

ıstırapı bilmeyen kimse, ne aşkın güzelliğini hissedebilirmiş
ne de onu galaksinin merkezindeki karadeliğe çeken
derinliğini
çileler bengisuyumuz olmuş zulüm ve imkânsızlıklar
evreninde
hazin yüreklerimiz pırl pırl bir dünyanın iki yarısı,
yaşattıkları acılarla büyüttüğümüz sevda ormanı...

parlaklığı yudumla; ağlarmış güneş, gül sarısı
gözyaşı dökmüş yenik ve imkânsız aşklara;
gör ve duy nota nota ve kelime kelime...
ışığın suya kondurduğu tutkulu öpücükle
üzgün kandil başımızın üzerinde sarsılırken
rüzgârın kâfiyelerini düşün, aşkın sesi var;
toprakta, suda ve gökyüzünde hayatın nabzı
senin birer dudak olup dil arayan parmaklarında...
benimse ışığa dokunup beyaz bir atlasa
yıldız akıtmayı arzulayan mürekkepli ellerimde...

yazın dostluğu ve kırlangıçların mavi özgürlüğü...
gündüzün kör karanlık kuyuda yıldız yakalamayı hayal et
ya da elmalarla dolu deniz kıyısında özgür bir atın
mutluluğunu
ah, savaşta büyüyen bir çocuğun barış rüyaları kadar güzel;
ama rüya mı sadece?

bu düşsel ve gerçek yolda nefesi olup da birbirimizin
insandan öte bir şeyler söylüyoruz, yüce ve derin
yoksulluğun varsıl sözleriyle yazılmış bir şarkı
atalarımızın can verdiği, ruhu olan seslerle
portakal rengine dönen günün harikuladeliğinde
algılayıp duyumsayarak onu bütün benliğimizle...

TELEFON

Küp: akustik, koku: derinlik
İle: gölge, dip-odalarda
İçe-dönük duyum: ile yarenlik
Sinestetik – adalarda

Leylak: prizma... ışıklarla mor
Düşülür: aşk olan – kuytu Diyar'a
Aşk nice dilde: liebe, l'amor
Hiçbir şeyin gelmediği, – Miyar'a

Anımsama: asit, kuyu: derin,
Bellek: beton.
Kaç kat altında uğultulu yerin;
İpin ucunda: jeton!

CESARET

İçimde kötü bir
İçimde büyük bir
İçimdeki şeytan
Git

Koynumda biri
Boynumda biri
Koynumdaki it
Git

Üstümde korku
Üstümde iz
Söyle söyle gitme
Beni uyut beni büyüt

Bıçakmış kurşunmuş
Tekme yumrukmuş
Aklımdaki kovan
Kal benimle kal

İçimden söylediğim
Bütün şarkılar
Yara yara dilim
Ellerim var

Dokunurum kendime
Sararım kendimi
Silerim kendimi
Ovarım parlatırım

Ayaklarım ah
Korkak çatlak
Topuklarım
Güvenin bana
Güvenin bana

KOD ADI: KATLİ VACİB BİR ŞAİR

Çiçekler geçti
Sen kendinden
Ne bildin
Heple hiç arası
Teselli buldun mu
Gizli hazineni
Akan sularla yıkandın mı
İçtin mi kaynağından
Kütür kütür bir havada
Okşadın mı
Sarışın sabahları
Siyah geceleri
Soyarken dalından
Sahi sen bildin mi
Her bir şebnem
Gözyaşları olduğunu
Çiçeklerin

GÜNLÜK

Osman Serhat ERKEKLİ

1015

Üreme, aşk... Tanrının belirişi...

1016

Tanrı "ben" vermiş; "sen" vermemiş...

1017

Dünyayı çöpe atamayız.

1018

Taşların yaşı yoktur. Necmi Selamet "taşları kıskanıyorum, ben öleceğim, onlar kalacak," derdi.

1019

Ramis Dara : Hayat seçeneksiz armağan.

Erkan Kara : Hayat karşına her şeyi çıkarır, şaşırma

1020

Köyde peygamberlik şimdi şehirde teknoloji ile yaşamaktan kolaymış.

1021

Kuşaklar gençleştikçe gitgide değer kaybetmiş. Nerde Bakiler Fuzuliler nerde Yahya Kemaller Ahmet Haşimler nerde Fazıl Hüsnüler Necatigiller... Sonrası zayıf. Cemal Süreya ve İsmet Özel'in son şiirleri çok zayıf.

1022

On üç yaşımdan beri ruhumda mürekkep lekesi var.

1023

Otuz yıl sonra olmayacağım kesin.

1024

Ramis Dara'nın *Köyüm*, *Sevgili Köyüm* adlı anıları ve en mühimi *Toprak Destanı* adlı manileri çıktı. Necati Tosuner ağabeyim seksen yaşına dayandı; yeni hikâyeleri *Salgından Öyküler* yayımlandı. Eski dost, profesyonel yazar Hürriyet Yaşar'ın *Söz Yazıları* adlı denemeleri de... Arada 50 yıllık dost Hüseyin Avni Dede'yle oturuyoruz. Beni rahatlatıyor. Yahya Kemal değil belki ama kendi çapında bir Neyzen Tefik. 1 Ekim günü Murat Karacan uğradı. 2 saat hasret giderdik. Dokuzar yaşındaki ikizleri anneleri Gökçe'nin okuluna geçmiş. Bu kolaylıktan dolayı ben de sevindim.

1025

Google, Youtube, navigasyon büyük buluşlar... Sevil Avşar Enformasyon devrimi adını verdiği gelişmeyi Sanayi Devriminden sonraki dönüm noktası olarak anlattı *Trajik Ekran Çağı* adlı kitabında.

1026

Birileri Cemal Süreya'yı konuştu. Sevil seyret diye ısrar etti. Geçen Alemdar da Kadıköy'e indiğinde dergilere, kitaplara baktın mı dedi. Bu yaştan sonra ne baticam dedim. Fazıl Hüsnü'ye Orhan Veli ile alakalı bir programı seyrettirememiştim.

1027

Son zamanlarda Malthus'a inanır oldum. Her şey nüfusun artışıyla alakalı. Mesela şu şiirdeki bozulma da...

Mehmet Akif TUTUMLU

BOZKIRDAKİ TEK AĞAÇ

Günler

su gibi akıyor
bozkırdaki tek ağacın
gözünde.

Kırların sessizliğini

büyütüyor
kuşlarla birlikte.

Kaygıdaki kurtçuğu

temizliyor
rüzgârla birlikte.

Düşlerdeki çatlağı

onarıyor
gökyüzüyle birlikte.

Sordum da,

"*Kelimelerimi kendim
yaparım*, dedi,
"*ama yalnızlık bana yabancı bir kelime.*"

Serkan ÖZER

ÇAY İÇİ KURU BİR LİMANLIK

Zafer Özer için

şunun şurasında iki hısımlık ötesi var

kömür renkli lastik kaplı Ankara ayaklarımız
yavaş yavaş ağırlanan
ve bent yıktıran selin sığ sularında balıklarımız
kurumadan kurumuş da çekirge konmuş millerimize

elimize yüz güldürecek ne geçirsek
ay ışığında asla batmayacak
gün ışığında köpük çıkaracak kayıklardayız
güya varışsız varışa gideceğiz

ateşli ama hedefi asla vuramamış sarsıntılarda
kömür renkli lastik kaplı Ankara ayaklarımız ateş
düşünceli bir bahçede armut ağacına asılı salıncaklarda
fosforlu ama kolu kırık bahçe tulumbasına yine koşacağız

susuz bir su değirmenine ne kadar susarsak
işte o kadar ayıplanarak ve sancılanarak büyüyeceğiz
bir de asla kıyısına kılavuzsuz yanaşmadığımız
bacasız bayraksız bir liman yapacağız ki kulak asma

şunun şurasında iki hısımlık soylu bir evi yaktığımız

YOL

İnsan doğunca
Başlar yaşlanmaya
Uzun sanılarak çıkılır
Hayat adlı kısacık yola

Yürürken susayınca
Çeşmede bir tas su doldururken
Eskiden yakışıklı bir prens olduğunu
Kurbağalar etrafında zıplayıp anlatacak

Çeşmede cıvıldaşarak yıkanan
Birkaç ürkek yavru serçeden
Bu sıcakta çeşmenin suyu neden serin
Sormasan da anlatacaklar, öğreneceksin

Karınca yükünün ağırlığından
Arı, çiçeklerin azaldığından
Kaplumbağa şikayet edecek
Maruldan kavuna giden yol çok uzun

Dereden geçeceğiz
Dereyi kimin kirlettiğini
Balık soracak
Öğrenelim geçmeden

Zincirli kızgın güçlü köpek
Yanıdan geçerken seslenecek
Açın zincirimi
Taş atan haini parçalayacağım
Kokusu burnumda asla unutmam

Nadide bir gül bahçesinde
Güzel sesli bir dağ bülbülü sarhoş
Endişesiz şakıyarak
Kulağımıza sanatı sunacak

İki kedi yüksek sesle cilveleşirken
Biri diyecek Mart Ayı geçiyor gel
Diğeri, sen nereden biliyorsun
Oku öğren, kaç ay var Mart'a daha

Afetler kazalar kaldırımda durmaz
Amansız hastalıklar gibi
Yolun tam ortasında olacak

Üretenle tüketen yürürken
Ekmek ve su için o yolda
Kavgalar olurken kıyasıya
Kapital yine ikisini de ezip geçecek

Orta yaş bitmeden
Değişecek her şey ve
Değişimin zorluk ve çirkinlikleri
Dünün güzellikleriyle kıyaslanacak

Tam öğrendim derken
Bu kez de görmek duymak
Hatırlamak zorlaşacak →

BU YAĞMUR HEP YAĞACAK

Un ufak edilmiş kâğıt parçaları,
yağmur dağıtmış çöplüğün etrafına.
Bir şeyler yok edilmiş belli,
geçmiş daha çok hatırlanacak.

Güzel bir kadın yüzünü yıkıyor
duvarın göğsünde,
buluta ayna oluyor.
Evlerin bütün ışıkları yanıyor,
birbirinden kaçmış insanlar,
arabalarının altında kediler.

Yıllar var
rengi geçti kendi geçmedi,
hiç mahcup olmadı defterime,
hiç ıslatmadı.
Her seferinde giydim ve çıktım.
Yanlarımdan kaçışanları çektim aldım,
hep içinde sakladım defterimin.
Mezarını satın alan biri gibi yerleştiniz cebime.

Hakkımı helal etmiyorum,
bu sizi yaşatsın.
Meyvesi için meylettığınız ağaçlar
eliniz değince kıymetten düştü,
rüzgâr başladı.
Bunu siz üretmediniz ya,
siz kaçıştıkça o güçlendi.

Tırmandığımız yokuşun çığa gebe olduğunu söylediniz,
korkmadık desem yalan olur.
Yağmur hep yağıyordu
ve logar taşkımında yürüyorduk.
Şemsiyemiz ve çizmemiz delil sayılıyordu
parmaklıklarda eskisin diye ellerimiz.
Biz bu günlere,
müebbetten ve tekmelenmiş sandalyeden geldik.

Çiçeğiniz sulansın diye yağanı demiyorum
bu yağmur hep yağacak.
Şemsiyeci bir ahbabım var
telefonu hazır, not edin,
bu yağmur hep yağacak,
kenara geçin.

Yürüyelim güzel duygularla
Sevgi dolu anılar toplayıp biriktirelim
Kısa yolun sonunda kalırsa, sadece
Bir demet unutulmaz anı kalacak içimizde...

KAYIP ŞİİR KİŞİSİ

I
Çağrınız getirdi beni buraya bir sala ulaştım, belinden sardım
ince kaldım ve eğitilmiş perhiz okullarında
gömleğimin içinde kollarım
ama siz onu nerden bileceksiniz
daha önce hiç görmediniz çil çil çiçeklenmiş bir kolu
ilk denilene inandınız 'dünya düz'
sonra bir başka denilene 'Andromeda uzağımız'
ki, benim kollarım eriyordu ona

Tam değildim, bir yoksulluk geçti üzerimden
iri adımlarıyla
en uçta ışıltısıyla zeytin
gözleri olabilirdi bir sevgilinin
dilimi emdim ve onca sakız kokusunu ağzımda
kapı açıldı, ben açılmadım bir kadına

II
Üç ölüm birbirini yalanlıyordu kumsalda
kimse ölmedi açlıktan, kimse ölmedi ayrılıktan
su kimseyi boğmadı geçinmek için
bir saat altın rengini kumara yatırmış
akrebi zamanı bir yemiş gibi olduruyordu
sarı ve bal damlayan bir yemiş
gözle perde arasına ne koysak boş
orada kaç vaiz çini imsakiyeler dağıtıyordu
ah, inceliş inceliş yeniden kalın oluyordu kabuk

İnsan kâfi gelse niye gezelim bir dağı
asi elim beş parmağıdır bakınca
ayrılmaz öbüründen
lakin su dökmez abdestinize
çayınızı demlemez
gel gel edip çağırmasın sizi bir iyliğe
şah damarını dinlediğinden beri bir tanrının

III
Uykumda soylu bir ağacı övdüm, yaz değil kıştı
dallarında birikmiş kırağılar
Ay pudralı bir çörek gibi yukarımda
Dicle boyunca kaç kervan yolunu kesti
hey sen, çerağı mendil gibi boynunda taşıyan
bize ihtimalin odalarından bahset
yoldan aldığın ve yola bırakacağın neler barındırır sırt
çantana

Gözümüzün üstünde kaşımız yok artık
bize o soruyu tekrarlamayın
bir yeryüzü generali bütün göllerimizi içti
bir taç yaprak kaldı
kadın hakkı olarak eşarplarda
ve bir uzun "ah", en esmer balığı içimizin
yoldan anlarız ve insandan ve yükselen isyandan

.....

ARTEMİSİA

gel senle sabahı güzelleyelim
ışık güzel aşık, ak güzel deniz
ne güzel mavinin sırtında güneşin şarkısı!

ya ne demeli her gün getirdiğin bahara
tan gibi katman katman açılan
bir çiçek doğuruyorsun
sen yaklaştıkça açıklanıyor, aşklanıyor dünya.

gel senle akşamı güzelleyelim
duralım galibarda bir ortasında
telaşından sıyrılmış bulunalım şehrin

ahenk yordansın karşı kıyıda bile
meyveleri toplansın ansızın mutlulukların
korkunun unutulduğu bir sözlükte geçsin adımız.

gel senle geceyi güzelleyelim
ben bir şiir çağırırım, eski huyumdur yakamoz

kanatlarımız sığmaz bu satırlara, olsun
nefesinden özümde uğur karışır
kut karışır süzülürüz bir buluta.

gel senle geleceği güzelleyelim
sen nere, ev ora
yaşamak istiyorum bizi ömrüm boyunca.
... gülüyorsun, gül tabii ki;

pelin gibi iyi, tan gibi güzel geliyorsun
güzel gülüyorsun
senle doluyor, senle dönüyor koca dünya.

DEVLETÇİLİK

beynimde kan kurumuş, damarlarımda aşk
kemik sızısıdır bakışlarım
tel örgülerden kurtulmuş ve
suyu boşa akmış bir çeşme kadar küs

bedeki boş vermişlik devlet kayıtları hantallığında
çünkü göğsümdeki çöl kamulaştırıldı
göğsüm bir göğüs sadece bir oy hakkı olan
tapu dairesi, defterdarlık, sular idaresi
göğsümün vazgeçilmezleri
belediyenin iğdiş ettiği bir itim
kaşesi tütün kokan parmaklara teslim
mührü kalınlaşmış tırnaklara esir
göğsüm devletleşmiştir

Bahar ÂŞIK

"Yazılmış öyküleri unutmali
Kırık bir kuş yolculuğu anlatır
Geçmiş ölümler tarlasından kendi yarasıyla
O günden beri bir fotoğrafın yası tutulur"

(Metin-Kemal Kahraman / Göç)

Doğup büyüdüğüm topraklardan ayrılırken heyecanlıydım. Yepyeni umutlar yerleştirdim yüzüme. Kendimi yeniden yaratmış gibi, biraz korkarak ama hevesle ayrıldım. Çocukluğumu ve son gençliğimi geride bırakırken bilmiyordum anılarımı da terk ettiğimi. Bana huzur veren kokulardan da uzaklaştığımı ve her toprağın aynı kokmadığını bilmiyordum. Şimdi yere serilmiş incir kokusunu, sıfır günahlı yaşlarımda duyduğum tütün kokusunu, beni büyüten evin kapısını açtığımda yüzüme vuran güven kokusunu çok özliyorum.

Doyduğum bölgede, ne müjdeli bahar gecelerinin ne de hüznü sarı mevsimin kokusunu duyuyorum. Oysa toprak burada doğup yaşlananlar için ne de güzel kokular veriyordur. Dilerim bu güzelliği fark etmeleri için kısa ayrılıklar yaşarlar.

Benimse artık burnum çocukluğumdaki gibi arı değil. Yaş ilerledikçe yeni kokular tat vermez oldu. Memleket kokusu olmadan da yaşantılar hafızamda barınmıyor, bulanıklaşarak yitip gidiyor. Ama memleket hep aynı kokuyor. O yüzden memleketine doyanlar çocukluğunu hiç unutmuyor.

Şimdi ellerimde bir Ege köyü, toprağının sıcaklığını bırakıyor avuçlarıma. Bahçede uçan kuşların cıvıltısı kulaklarımda. Annemi görüyorum tütün kırarken. Kokusunu hissetmek için gözlerimi kapıyorum, gözlerim doluyor. Gece vakti saat bilmem kaç, löküz (lüks) lambası ve radyo var. Bir ağacın altında bir de annemin sırtında uyuduğumu görüyorum hayal meyal. "O kadar küçük müydüm ki?" deyip gülümsüyorum. Dedemin evinde kaldığımız korkulu günlerim geliyor aklıma; "Anne burada kalmayalım, süleymancılar üstümüze düşecek" yine de çok geçmeden daldığımı hatırlıyorum. Delik ayakkabılarımdan giren kurumuş sakızlık bitkisinin nasıl ayağımı acıttığını da hatırlıyorum. Yoksa ayakkabımı o mu delmişti? Sonra bir ot düşüyor aklıma, çocukların sabun otu dediği ama büyüklerin ne dediğini bilmediğim.

Bu hiç gitmediğim tanıdık köy; ben fikrime uzak nefesime yakın insanların içinde yitip giderken, beni sarıp anılarının yaşadığı memleketime götürüyor. Sonra heveslenip bulunduğum bölgede de aramaya çalışıyorum geçmişin izlerini. Biraz da olsa başarıyorum ama kitabın yazarı Ramis Dara gibi bulamıyorum kendimi. Bu topraklar beni itiyor, kusuyor; alıp tekrar dört duvar arasına tikiyor. Peki bunca yüklü özlemlerle Ramis Dara nasıl başa çıkıyor? Yazarak...

"Bu olayı durup durup hatırladım. Hatırladıkça da ürperdim. Şuan yazıyorum ki artık unutamam!" (Ramis Dara/Köyüm, Sevgili Köyüm/ s. 121)

Ve bazen unutmak için yazarsın.

Akatalpa Notu: Günlerini klasik romanlar okuyarak geçiren sevgili Bahar Âşık'ın kendi sayfası için yazdığı bu yazıyı yayımlayarak onun yazarlığa geçmesine vesile olmak istiyoruz.

GECE BİTTİ SERÇELER GİTTİ

Ben hiç bu kadar sen olmadım aslında
Bu kadar dağınık değildi içimin şehirleri
Ne vakit gelsen evimin eşyalarını yadırgıyorum
Sevdiğin kitapları alıyorum sahaftan
Saçlarımdan örgüsünü çözüyorum
Sonra korkuyorum
Uğramadan geçip gitse diyorum
Birikmişleri duymadan
Olmasın diyorum
Yarım kalacaksa her şey
Fakat tanışmalısın yine de
Babam kadar büyük bir çınar olmasa da
Beni dağıtan
İçimdeki kusursuz senle

Oturup sana
Uzun uzun mektuplar yazsam diyorum
Önce şehrin ahşap evlerini
Penceresinden dar sokaklarına yayılan
Ud seslerini anlatsam
Günlerce süren uykusuzluğu
Sonra bir yokuşu çıktığımı usul usul
Eski bir bağ evinin bahçesinde dinlendiğimi
Serçelerin havalanıp
Uçmalarını seyretsem sana yazarken
Yüreğimin hemen üzerinde
Efil efil esen rüzgârdan söz etsem
O vakitler seni imkânsız kılan
Şimdiye benzemeyen mecburiyetlerini
Her şeye rağmen o küçük kasabadaki
Muhteşem yalnızlığını
Bir bir anlatsam
Ah! Bizim olmayan hayatı

Çıktı!

Köyüm, Sevgili Köyüm

Anı

Ramis Dara

Klaros Yayınları, Ağustos 2022, 352 s.
<https://shopier.com>

Çıktı!

Toprak Destanı

Mani

Ramis Dara

Klaros Yayınları, Kasım 2022, 56 s.
<https://shopier.com>

AŞK BİR ÇUKUR YÜZÜNDE

“Sezen Aksu’ya
Ama en çok senin o güzel yüzüne”

I.

dizlerimin bağıymış babam
çözdüm
büyümek kendisine recmi insanın
aşk bir çukur
yüzünde
yüzünde güller, geceler, su damlası
göller sevdiğim yüzünden mi başladı dünyaya
bakalım gel, Sezen Aksu’nun yanından ikimize
köyün en son çitine
çıkıp bağıralım “zaman, tapmadığınız tanrı”
özgürlük uçması değil kuşun yerde yürüebilmesi
aşk bir çukur
yüzünde güneşin buluttan çıkması
çocukların yıldızları sayması
belki alınteri aşk belki ekmek parası
AVM’ler nasıl da eşitliyor vitrinlerine bakarken insanı
aşk bir çukur sevdiğim
yüzünde
madenci belki, daha derine daha da derine kömür karası
dizlerimin bağıymış dedim ya babam
annem göğe doğru dönmem alınımı
belki bir savaş izlediğimiz canlı
kanlı bir mayıs, bir Sivas, bir çarşaf
balkonda rüzgarla güneşle kuruyan biber patlıcan
dolması insanın insanla yasaklarla
cezayla, ödülle tanrıyı sanması
aşk bir çukur sevdiğim yüzünde
her şeyi gördüğüm yüzüne bakması ne güzel
ne güzeldir kim bilir ağustos güneşi saçlarında ellerimin
dolaşması
aşk bir çukur
sevdiğim yüzünde
gülümsemen sabah perdenin aralığından güneş sızması

KARLI SEHER

Kar nereye yağarsa masal gelir oraya
Tefekkür aylak bir çaba
Gök ışıktan kırpıntılar saçıyor aşağıya
Tanrı nefesine değmişçe serinledi dünya

Eskiler hasat vakti derler sehere
İnsan tabiatı doyumak ister eliyle
Kafa tutmak değil Tanrı bütçesine
İçinden geldiği için saçmak avuçtan kurda kuşa
Bir hikâye bırakmak bu güzel günden kollar üstüne

Sadaka güzel bir nakıştı yazgıya
Diye değil
İnsan ta nerelerden nasıl derleme
İnsan bağı sonsuzluk, yol dolu
Niye?
Size hüküm icra edemem
Denersem bunu dönüşür savım ışıktan yumağa
Şıra olarak söylerim ama
Bir tatlandırıcıdır Tanrı’nın bu zamanları
Karişip durur ruhtan bardaklara

Ezel içinde kalmanın gururu bu
Toplamış başına aynı soydan üç ışığı
Üç aydınlıktan biri annem
Bakar göğe bakar gibi Kitap içine
Bacanak ışığı alıp gelmiş karlı sehere
Yıldız gibi parlar ötede birader

İNANDIRMAK HÜNER İSTER

Bilmezdim dudaklarımın olduğunu
Sen gülümseyişime kilitleninceye kadar
Hiç bilmezdim avuçlarımın cennetsi kokusu
Ve ayaklarımın altında bir cennet olduğunu
Sen diyinceye kadar...

Yayın Yönetmeni : Ramis Dara
Prodüksiyon : İhsan Üren, Zühtü Engüdar - Ersin Erdem,
Zihni Engüdar, Yalçın Oğuz.
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü : Halim Çiftçi (Ömerbey Mah. Ş. K. Ahmet. Sok.
Fidan Apt. B. Blok. Kat: 2, D: 5– MUDANYA)
Yazışma ve posta kargo adresi : PK 68 16361 Ulucami – BURSA
E- Posta : akatalpa@hotmail.com
Yayın Türü : Yaygın süreli yayın. ISSN 1305 – 7685

Kâğıt çıkışlı dergi sadece İzmir’de dağıtımına verilmekte.
İsteyen herkes akatalpa sitesinden kâğıt çıkışı alabilir.
Yazıcı çıkışı : Selman Kırtasiye, Kuruçeşme Mh.
Altıparmak Cd., 16050 Osmangazi – BURSA

Ocak 2000’de Bursa’da Ramis Dara, Melih Elal, Serdar Ünver, Ali Özçelebi ve arkadaşları tarafından kurulan şiir ve eleştiri ağırlıklı aylık edebiyat dergisi
Akatalpa (www.akatalpa.org), şair ve yazarlarının başışladıkları telifler ve bazı şiir dostlarının katkılarıyla yayımlanmaktadır.